

VSS

НАШ ЈЕЗИК

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

4:9/10

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. IV св. 9-10

БЕОГРАД 1953

САДРЖАЈ

	Страна
1. А. Белић: О састављеном и растављеном писању речи	281
2. Мил. Павловић: Апстрактне именице с наставком <i>-ост</i>	296
3. Др. А. Ђ. Костић: О грађењу и транскрибовању придева од латинских именица	308
4. М. С.: Око назива нашег језика	316
5. С. Машић: Сложенице са <i>велико-</i>	323
6. Милија Станић: О облицима: <i>двама</i> и <i>двјема</i>	329
7. М. С. Лалевић: О употреби облика <i>бише</i>	335
8. А. Пецо: Још нешто о именима <i>Јово</i> и <i>Раде</i>	340
9. И. Појовић: Вештица = штрига „лептирица“	344
10. Ђ. Св. Радојичић: Лична имена <i>Богомила</i> и <i>Богомил</i>	348
11. Језичке поуке	350
12. П. Ивић: Професору Марку Ж. Ракочевићу	356
13. Регистар речи	363

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Секретар Уређивачког одбора — Бранислав Милановић

Наука Српска

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД 1953

Штампарија и књиговезница Српске академије наука, Космајска бр. 28

ЈОШ НЕШТО О ИМЕНИМА ЈОВО И РАДЕ

У часопису Питања савременог књижевног језика (год. IV — књига II, свеска 2, Сарајево 1953) објавио је Иван Поповић чланак под насловом „О именима типа Јово и Раде”. Писац је у чланку тежио да да територијалну подјелу употребе ових личних имена. Одмах морам истаћи да у овој подјели није дао свуда тачно стање; а то ме, уосталом, и понукало да и ја о овоме кажем ријеч-двие.

Наиме, писац чланка, полазећи од Решетара, дијели нашу говорну територију на три типа:

- I србијанско-војвођански Јова—Јовѣ,
- II славонско-босанско-далматински Јово—Јовѣ
- III дубровачко-црногорско-ужички Јово—Јова

Нас овдје интересује други говорни тип, јер ту спада и један дио Херцеговине. Закључци о овом говорном типу, који су засновани на материјалу Ћоровића, Матавуља и Ћипика, не дају реалну слику данашњег говора тих крајева. Материјал тих писаца није јединствен. Ту имамо и Јово—Јова и Јово—Јове, али по мом мишљењу, то нам још не даје, за право да мислимо да — и у народним говорима њихових родних крајева постоји овакво колебање (252 стр.). Код Ћоровића писац налази разлику у промјени типа Јово—Јовѣ од типа Раде—Рада и каже „изгледа као да постоји подела; тип Јово има босанску, а тип Раде црногорску варијанту”. Пошто и код Матавуља и Ћипика налази двојство, он на основу тога други говорни тип дијели на два појаса: Севернији (босанско-славонски) има релативно чист тип Јово — ген. Јовѣ, а јужнији (далматинско-херцеговачки) познаје, како се чини, поред типа Јово — ген. Јовѣ, у већој мери и тип Јово — ген. Јова (ор. cit.). Ово, међутим, не одговара фактичком стању које имамо у говорима тих крајева.

За Херцеговину је познато да се она дијели према за-
мјени јата на два дијела: источно од Неретве и у проду-
жетку источно од жељез. пруге Габела—Дубровник налазе
се јекавци, а западно од ове линије су икавци (наравно, ово
је идеална подјела). Међутим, мало је коме познато да се
и она источна половина исто тако дијели на два дијела, из-
међу осталог и по облику генитива јединине ових именица.
Источна Херцеговина, чији дијалекат је описао Д. Вушовић
(в. СДЗБ III) а у чији састав улазе и данашњи срезови:
Требињски, Билећки, Невесињски, Гатачки и дјелимично
Столачки, има редовно тип *Јово—Јова*, *Раде—Рада*. Сви
остали срезови до означене линије: Мостарски, Чапљински,
Коњички и дјелимично Столачки припадају другом говорном
типу и имају редовно *Јово—Јовѐ* и *Раде—Радѐ*. Сада се по-
ставља питање одакле Ћоровићу тип *Раде—Рада* и да ли је
он поуздан извор на основу којег можемо доносити закључак
да су такви облици у његовом родном крају. Ја мислим да нам
Ћоровић овдје није поуздан извор. Ова његова особина није
и особина његовог родног краја (а ово није једино код њега што
отступа од мостарског говора) и зато мислим да је погрешно на
његовом материјалу доносити судове о мостарском говору. А ево
зашто: 1) данас се никад ни у Мостару ни у Котлини неће чути
црногорска варијанта *Јово—Јова*, а ни *Раде—Рада*, наравно, ја
имам у виду аутохтоно становништво; 2) то није констатовано
ни Милас прије 50 година, јер ни тада тога није било¹; 3) код
Ћоровића можемо имати, а сигурно је да имамо, утицаја говора
источне Херцеговине; 4) проф. Ј. Вуковић забиљежио је за
мостарски говор само тип *Јово—Јовѐ* (исп. Мостар и Херцеговина,
Гласник Југословенског професорског друштва за 1937 год.
стр. 95) он наводи слиједеће примјере: *Саво*, *Јово*, *Пѐро* —

¹ У вези са овим још нешто. И. П. каже да то биљежи за мостарске
икавце (католике и муслимане) М. М. (Рад 153—62). Тачно је да Милас
тако биљежи, само неће бити тачно да је то говорна особина само
католика и муслимана — икаваца. То је говорна особина свих
становника и града и околине без обзира на вјеру и без обзира на
нарјечје. Истина, Милас нам то не каже, али он исто не каже да је
то само особина католика и муслимана икаваца, него просто то
констатује: Имена на о и а деклинирају се као жена... и наводи
примјере.

Сáвѣ, Јóвѣ, Пѣрѣ и Ђ) у Подвележју, које граничи са Невесињским срезом (тип Јово—Јова, Раде—Рада) и које има много подударних црта са невесињским говором, такође налазимо тип Јово—Јóве (Сáлко—Сáлкѣ, Мúјо—Мúјѣ, Смáјо—Смáјѣ и сл.). На основу овога може се закључити да Ђоровићеви примјери који припадају типу Јово—Јова нису мостарски. Овдје се може дати још једна напомена. Данашњи мостарски говор није јединствен. То је разумљиво. Град се развијао и напореда са његовим развојем растао је број становника. Становништво се сливало у град из разних крајева, доносило је свој говор и задржавало га и даље; све нам ово показује и данашњи говор града. Али, то треба истаћи, тип Јово—Јова, уколико га уопште има, везан је само за оно становништво које је досељено из источне Херцеговине. Остало становништво, како града тако и околине, без обзира на вјеру, зна једино за тип Јово—Јове. Овакво стање имали смо и раније. То нам потврђују сви надгробни споменици гдје имамо присвојне придјеве на *ин* (Јовин, Михин, Радин и сл.) док у источној Херцеговини имамо редовно придјеве на *ов* (Јовов, Радов) а то показују и писма херцеговачких главара¹. Пошто су скоро сва писма са терена источне Херцеговине, у њима редовно имамо тип Јово—Јова: Ђока Мандића (11—98), Риста Милинића (11—14), Мују Меховића (15—157), Пеку Ратковића, Тому Ђурића (15—157); у писмима Алипаше Ризванбеговића обичнији су облици другог типа Ђоке Пенезановића (7—181), Перу Матановића (акузатив) и сл.

Исто тако ја сумњам да ово двојство постоји и у говору родних крајева Ђипика и Матавуља. Ја више вјерујем да ту имамо утицај говора Црне Горе (Матавуљ) или ствар коректора, а ови знају врло често да мијењају ауторов језик. То мислим и због тога што су ми људи из: Книна, Шибеника, Босанске-Крајине, Кордуна, Ливна и др. тврдили да се у тим крајевима никада не каже Јóва, Рáда (генитив) но редовно Јóвѣ, Рáдѣ.

¹ Писма је објавио Д. Вуксан у Записима, гласнику за науку и књижевност који је излазио прије рата на Цетињу.

На основу овога можемо рећи да облици *Јова*, *Рада* не прелазе границу срезова првог говорног типа и да према томе други говорни тип не даје материјала да се дијели на два појаса јер на цијелој територији овог говорног типа имамо само однос *Јово—Јовѐ*, *Раде—Радѐ*.

А. Пецо